

LJERKA NJERŠ

“Slikarstvo i keramika: cjelina jedinstvenog autorskog izričaja”

Muzej grada Zagreba,
svibanj/lipanj 2001.

VIŠNJA SLAVICA GABOUT

Još prije nešto više od desetak godina likovna kritičarka Marina Baričević, povodom jedne od prvih izložbi Ljerke Njerš organizirane u suradnji s Muzejom grada Zagreba, a na temu kulturno-povijesne prošlosti Zagreba 18. i 19. stoljeća koja se čuva pod krovom ovoga muzeja, skoro vizionarski je primijetila kako će fundus Muzeja grada Zagreba još zadugo biti neiscrpní izvor inspiracije ovoj umjetnici - svojevrsni "Eldorado" kreativnih ideja. Pokazalo se to istinitim, pa Ljerka Njerš i dandanas pronalazi u Muzeju grada Zagreba ne samo stalno nadahnuće svom istraživačkom kreativnom porivu, uvijek otvorenom toj vrsti izazova i poticaja, nego u ovoj instituciji nalazi i trajnog partnera za svoje brojne likovne projekte i akcije, umjetničke radionice i multimedijiska - čak i marketinška događanja. Oduševivši se, tad na početku, starim drvenim kalupima za litarare i iskoristiivši ideju za seriju "glinenjaka", koja je na 24. zagrebačkom salonu 1989. godine dobila nagradu za suvenir, inspirirala se nakon toga posuđem 19. stoljeća iz fundusa Muzeja, izvevši cijeli niz sjajnih interpretacija - keramičkih i porculanskih pladnjeva. Istodobno, serijom monotipija na temu starih zagrebačkih veduta, odala je počast Ivanu Zscheu - slikaru i sjajnom crtaču Zagreba 19. stoljeća, također danas udomljenom velikim dijelom svog slikarskog opusa u "najzagrebačijem" zagrebačkom muzeju. Ovom najnovijom izložbom Ljerka Njerš iskazuje svoje poštovanje prema Milki Trnini, slavnoj hrvatskoj opernoj divi, koja i danas, 60 godina nakon smrti, izaziva divljenje i nepomučeno slovi kao "nenadmašna

*Djevojka u plavom I.,
2000., glinotisak, papir,
50x70 cm*

vagnerijanka i dramska umjetnica". Inspiracija su ovaj put bili Trninini raritetni i skupocjeni kazališni kostimi, koji se u Muzeju grada Zagreba čuvaju zajedno s velikim dijelom umjetničke ostavštine. Kostimi su međutim bili ne samo inspiracija, nego i poticaj za akciju - za njihovo spašavanje i restauriranje, jer, između ostalog, njihova vrijednost leži i u tome što ih je, za vrijeme primadonina drugog gostovanja u Londonu 1900. godine, za nju kreirao engleski slikar i kostimograf Percy Anderson, a izvedeni su bili u kazališnim radionicama slavnog Covent Gardena.

Ono što je Ljerka Njerš izložbom "Homage Milki Trnini" likovno ispričala, iščitava se na njezinim monotipijama - "glinotiscima" i na njezinim "raku"-keramikama kao jedan novi ciklus i jedna nova faza u radu - i u odnosu na slikarski i u odnosu na keramički medij. Slikarica i keramičarka (diplomirala je slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, u klasi profesora Marina Tartaglie, te kasnije specijalizirala litografiju u boji u Curwen Studiju u Londonu, kod slikara Stanleya Jonesa, dok je keramiku završila na Školi primijenjene umjetnosti u Zagrebu, u klasi poznate keramičarke Blanke Dužanec), Ljerka Njerš uvijek je nastojala, na jedan stilski samosvojan i autorski prepoznatljiv način, svoje bavljenje s ova dva medija spojiti u zaokruženu cjelinu jedinstvenoga autorskog izričaja. Udahnjujući uvijek i slikama i keramikama crtu svoje osobnosti i puneći ih uvijek karakterističnom duhovnom snagom svoje umjetničke individualnosti, postigla je da keramike odišu bogatstvom slikarskih efekata, koji zaigrano preplavljaju bojom, svjetlom i dekorativnom linijskom arabeskom površine jednostavnih, zaobljenih formi vaza, zdjela i pladnjeva, dok se slike - monotipije osobitošću svog kolorita približavaju staklastim, zvonkim bojama keramičkih glazura, doimljući se - kao i keramike, lakim, prozračnim i nekako dragocjenim.

Ono što je u najnovijim keramičkim radovima novo i u istraživanju korak dalje od dosadašnjeg, reljefno je oprostorenje površine. Ona sad više nije glatka i plošna, nego se ugiba i ritmički iskače u prostor - u treću dimenziju, napinjući se pod pritiskom nadirućih bijelih, jedrih aktova, koji se nastoje osloboditi podloge i odšetati u prostor. Prizori djeluju edenski pastoralno i nekako nestvarno, odišući blagošću i smirenjem - možda i zbog posebnosti "raku"-tehniko dekoriranja površine, kojom u tragu stare japanske filozofije usuglašavanja čovjeka s prirodom i njezinim osnovnim elementima - vodom, zrakom, vatrom i zemljom, autorica rafinirano, izbalansirano i kreativno koristi efekte odnosa metalno-sjajne površine prema tektonici volumena, kao i efekte konstruktivno-dekorativnog odnosa keramičke ploče prema njezinom nosaču - podupiraču.

Novost u najnovijim radovima Ljerke Njerš su i monotipije - "glinotisci", kojima se u tehnici njihove izrade inspirativno nadovezala na keramički medij, odnosno na sam materijal glinu. Naime, mokra i meka glina poslužila je kao idealno podatni materijal za izradu "grafičke" matrice za ove monotipije - za utiskivanje u podlogu teksture čipke ili žičane mreže (posebni dekorativni efekti u podlozi osnovnog motiva), za urezivanje crteža (motiv akta) i za bojenje - slikarskim, ali i keramičkim bojama (cvjetni motivi), te konačno otiskivanje na posebno fini, upijajući papir. Osobitost gotovog "glinotiska" je što se i dio glinene podloge otiskuje na papir, pa se boja gline miješa s ostalim bojama i, posebno u dekorativnom, mrežastom motivu pozadine, dodaje slici neku začudnu prostornost i voluminoznost.

O radu i stvaralaštvu Ljerke Njerš snimljeno je dosad nekoliko dokumentarnih filmova - od "Umjetnosti gline i vatre" iz 1983. g., redatelja Ernesta Gregla, koji je, između ostalog, 1999. prikazan na filmskom i video festivalu na Ceramic Milleniumu u Amsterdamu, a prošle godine na Festivalu filmova o keramici u Montpellieru (Francuska), na Međunarodnom festivalu filmova o primijenjenoj umjetnosti u Namuru (Belgija), te uvršten u program filmova o keramici na Sveučilištu u Californiji, do najnovijeg filma o ovoj umjetnici, istog redatelja - "Keramika i slikarstvo s ljubavlju", koji je premijerno bio prikazan 8. svibnja 2001. na otvorenju Ljerkine izložbe u Muzeju grada Zagreba, a u kojem su glavna tema upravo "glinotisci" i "raku" - keramika. O tim svojim novim ciklusima sama autorica priča:

"Sigurno niste znali da "raku"-keramika ima miris? I to miris po čistoj piljevini koja je netom izgorjela! Taj miris uvlači se u kosu, u ruke, u odjeću, u zrak, a keramika još dugo poslije miriše po njoj. Kad sam prvi put gledala kako se radi "raku" - a bilo je to prije desetak godina u Engleskoj, pomislila sam da je nastao požar i to me je uznemirilo. Izvijao se gusti dim, sve je bilo kao u magli. Padala je neizbježna engleska kiša i veliko uzbuđenje koje se osjećalo u maloj grupi keramičara prešlo je odmah i na mene: iz te crne, nagorjele piljevine pomaljalo se blještavilo boja i čarobnih tonova. Sve se radilo sa strašću, sa zanosom; uranjalo u vodu koja je cvrčala. Tako sam eto i ja bila zaražena virusom "raku"-keramike. Trebalo je ipak još dugo vremena i raznih povoda da se i sama pridružim grupi kolegica koje su već uživale radeći u toj staroj japanskoj tehnici. Danas, kad sam stvorila jedan novi ciklus keramike koji pokazujem na ovoj izložbi, svjesna sam dugog promišljanja. Ne samo o tehnici koja mi leži, nego i o trećoj dimenziji moje keramike - o ovim mojim reljefima. Jer upravo podatnost gline za "raku" navela me na pokušaj da moje teme pretočim u reljefe. Još nisu završeni - vode me u nove doživljaje.

Drugi dio ove izložbe - "glinotisci", logično se nadovezuje na prvi, jer opet radim na glini. Slikanje na velikim pločama gline osebujno je i divno - kao na litografskom kamenu, samo još mekše, ljepše, pitoresknije. Moguća su urezivanja, dodavanja, "zgrafito" - a zatim ide otisak; jedan jedini; na divnom papiru.

Pogled na blago koje se čuva u Muzeju grada Zagreba - ovaj puta ostavština naše velike operne pjevačice Milke Trnine, kreativni je dodatak i inspiracija za moje "glinotiske". Ovom izložbom "Hommage Milki Trnini" želim podsjetiti na svjetske vrijednosti i uspjehe naše velike operne umjetnice, čiji trag u svijetu zauvijek ostaje."

Na kraju, valja spomenuti sam postav izložbe, kojeg je maštovito, u potkrovnom izložbenom prostoru Muzeja grada Zagreba izveo arhitekt Željko Kovačić.

Tako, ušavši - kao u začaranu priču, u ovaj imaginarni "grad umjetnosti Ljerke Njerš" i krenuvši Ulicom aktova, nižu se lijevom stranom, na mrežastim paravanima bestežinski obješene, slike - "glinotisci" ženskih aktova u ambijentu cvjetnih rajskih vrtova, a desnom se širi "aleja" vitrina, s ljubavnim parovima i aktovima koji blješte s reljefnih raku-keramika, oživljenih sjajem metalnih oksida i tragovima vatre u kutovima i na rubovima. Put dalje vodi do "centra grada" - središnjeg mjesta događanja: Trga Milke Trnine, u sredini kojeg je punih stotinu godina star i vitrinom zaštićen kazališni kostim koji je Ljerkini Njerš bio inspiracija, a koji sad vapi za restauracijom. Oko njega svečani krug Ljerkinih monotipija - "glinotisaka", s prikazom žena u svećanim odorama u ambijentu bogate kazališne inscenacije. Likovi su to iz

Tosca I., 2000.,
glinotisak, papir,
Fabriano, 70x50 cm

opera u kojima je nastupala Trnina: Tosca, Izolda, Gioconda, Kundry, Elsa... Obilazak "grada" završava zastajanjem na "Trgu Vaza" i "Trgu Zdjela", kraj vitrina ispunjenih formama po kojima su trgovci dobili svoje ime. Priča o umjetnosti Ljerke Njerš tako je na ovoj izložbi kreativno interpretirana multimedijски - i filmskim i arhitektonskim jezikom, upotunjujući cjelinu doživljaja i na najbolji način čestitajući autorici četiri desetljeća bavljenja keramikom i slikarstvom. ■

Europa na biku (reljef),
2000., raku keramika,
33x34 cm

